

Sygn. akt IV Ca 1731/15

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2016 r.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący SSO Iwona Wróblewska-Pokora (spr.)

Sędziowie SO Piotr Niezgodzki

SO Anna Wrembel-Woźniak

Protokolant protokolant sądowy-stażysta Olga Wyszomierska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 czerwca 2016 r. w Warszawie

sprawy z wniosku A. M.

z udziałem K. M., Z. G. i J. M.

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji wnioskodawczynie

od postanowienia Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie

z dnia 6 marca 2015 r., sygn. akt II Ns 1287/11

postanawia:

1. oddalić apelację;
2. zasądzić od A. M. solidarnie na rzecz K. M., Z. G. i J. M. kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej.

Piotr Niezgodzki Iwona Wróblewska-Pokora Anna Wrembel-Woźniak

Sygn. akt IV Ca 1731/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Rejonowy stwierdził, że spadek po E. M., synu S. i K., zmarłym w dniu 15 maja 2011 r. w W., ostatnio stale zamieszkałym w W. przy ulicy (...), na podstawie ustawy nabyli: żona A. M. w 4/8 części, matka K. M. w 2/8 części, siostra Z. G. w 1/8 części i brat J. M. w 1/8 części.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia i rozważania:

Sąd Rejonowy ustalił, że w chwili śmierci spadkodawca był żonaty z A. M.. Jego córka A. L. zmarła w dniu 16 marca 2004 r., nie pozostawiając zstępnych. Nie miał innych dzieci własnych ani przysposobionych. W chwili śmierci spadkodawcy żyła jego matka K. M. oraz jego rodzeństwo: Z. G. i J. M.. Nikt nie składał oświadczeń o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku po spadkodawcy, nikt nie zrzekł się po nim dziedziczenia ani nie został uznany za niegodnego dziedziczenia.

Wnioskodawczyni powołała się na testament holograficzny, na mocy którego spadkodawca powołał ją do całości spadku. Autentyczność testamentu została zakwestionowana przez uczestników postępowania, co spowodowało konieczność powołania biegłego specjalisty z dziedziny badań pisma ręcznego.

Sąd uznał, że złożone w niniejszej sprawie przez biegłego sądowego M. B. opinie są pełne, jasne i wewnętrznie spójne. Biegły w sposób wyczerpujący wytłumaczył, dlaczego w swoich badaniach nie uwzględnił całego dostarczonego mu materiału porównawczego. Podkreślił również, że w trakcie badań na samym początku ustalał, czy tekst w materiale porównawczym pochodzi od jednej osoby, a następnie odrzucał materiał niesporządzony przez spadkodawcę. W opinii uzupełniającej w sposób szczegółowy i wyczerpujący wymienił dokumenty, które pominął w trakcie badań identyfikacyjnych oraz przyczyny, dla których to uczynił. Podkreślił, że w przypadku niektórych dokumentów zostały one wypełnione inną ręką, a tylko podpis pochodził od spadkodawcy. Biegły podniósł również, że dokumenty wybrane do badań były dokumentami o bardzo różnym charakterze i przeznaczeniu i były sporządzone w różnych latach, co wyklucza ich nakreślenie przez jedną i tą samą osobę, a jednocześnie inną niż testator. Materiał użyty do badań identyfikacyjnych doprowadził biegłego do wniosku, że testament z dnia 07 listopada 2010 r. nie został nakreślony ani podpisany przez E. M..

Również opinie złożone przez biegłego sądowego M. G. (pisemną i uzupełniającą ustną) Sąd Rejonowy uznał za pełne, jasne i wewnętrznie spójne. Konieczność sporządzenia tej opinii spowodowana była przez podniesienie przez wnioskodawczynię, że jej mąż w dacie sporządzenia testamentu miał obrażenia ręki. Biegły M. G. w sposób wyczerpujący wytłumaczył, na jakich dokumentach z dostarczonego mu materiału porównawczego się oparł. Przeprowadzone badania doprowadziły biegłego do wniosku, że wykluczona jest możliwość uznania spornego rękopisu, wraz z podpisem testatora, za pismo E. M.. Biegły uznał nadto, że brak jest przesłanek potwierdzających hipotezę, iż stwierdzone różnice pomiędzy porównywanymi grafizmami mogły być następstwem urazu prawej dłoni piszącego.

Sąd uznał za wiarygodne zeznania świadka H. F., uznając je za spójne, logiczne i konsekwentne. Zeznania te nie miały jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadków E. C., D. K. oraz E. L., gdyż były logiczne, spójne oraz wzajemnie ze sobą korespondowały. Świadkowie C. oraz K. i zmarły mąż E. L. byli obecni na spotkaniu w dniu 07 listopada 2010 r. w domu wnioskodawczyni, na którym spadkodawca przyniósł wnioskodawczyni dokument – testament o treści, że przekazuje jej cały majątek. Świadkowie nie byli jednak obecni w trakcie sporządzania kwestionowanego testamentu i nie widzieli, kto go napisał. Dlatego też zeznania te nie mogły skutkować obaleniem wniosków zawartych w opiniach biegłych. Zeznania wnioskodawczyni oraz uczestników postępowania dotyczące panujących w ich rodzinie stosunków również nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Rejonowy przytoczył treść art. 1025 § 1 kc i art. 949 kc. Wskazał, że z opinii biegłych w sposób jednoznaczny wynika, iż przedłożony w niniejszej sprawie testament nie został sporządzony i podpisany przez spadkodawcę – E. M.. Z powyższymi opiniami nie są sprzeczne zeznania świadków E. C., D. K. oraz E. L., gdyż żadna z tych osób nie widziała, aby to spadkodawca własnoręcznie sporządził testament. Sąd uznał ponadto, że z relacji świadków oraz wnioskodawczyni i uczestników nie wynikało, iż spełnione zostały przesłanki sporządzenia testamentu ustnego.

Sąd przytoczył treść art. 926 § 1 i 2 kc, art. 931 § 1 i 2 kc i art. 932 § 1, § 2 i § 4 kc i stwierdził, że spadek na mocy ustawy nabyli po zmarłym w sposób prosty i w następujących w udziałach: żona A. M. w 4/8 części, matka K. M. w 2/8 części, siostra Z. G. w 1/8 części i brat J. M. w 1/8 części.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 2 kpc.

W złożonej apelacji wnioskodawczyni wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia w całości poprzez stwierdzenie, że spadek po E. M. na podstawie testamentu własnoręcznego sporządzonego w dniu 07 listopada 2010 r. nabyła w całości żona A. M. oraz zasądzenie od uczestników na rzecz wnioskodawczyni zwrotu kosztów postępowania,

w tym kosztów zastępstwa procesowego, w I instancji według norm przepisanych, ewentualnie o zmianę zaskarżonego postanowienia w całości poprzez stwierdzenie, że spadek po E. M. na podstawie testamentu ustnego nabyła w całości żona A. M. oraz zasądzenie od uczestników na rzecz wnioskodawczyni zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, w I instancji według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do Sądu I instancji do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od uczestników na rzecz wnioskodawczyni zwrotu kosztów postępowania w II instancji.

Skarżąca zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 949 kc w zw. z art. 670 § 1 kpc poprzez ich niezastosowanie i wobec tego błędne przyjęcie, że E. M. nie pozostawił po sobie testamentu holograficznego, w sytuacji gdy ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego – w szczególności zeznań świadków – wynika, że E. M. sporządził w dniu 07 listopada 2010 r. testament, w którym jako swojego jedyne spadkobiercę wskazał wnioskodawczynię, w konsekwencji czego Sąd I instancji nie dokonał ustalenia, czy E. M. sporządził testament oraz jaka była treść testamentu okazanego przez niego na spotkaniu w dniu 07 listopada 2010 r.; art. 952 § 1 kc w zw. z art. 952 § 3 kc przez ich błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że nie zostały spełnione przesłanki sporządzenia w dniu 07 listopada 2010 r. testamentu ustnego przez E. M., w sytuacji gdy ostatnią wolą spadkodawcy było, aby spadek po nim nabyła w całości wnioskodawczyni, a jednocześnie zaistniała szczególna okoliczność, o której mowa w art. 952 § 1 kc, a także został dochowany termin, o którym mowa w art. 955 kc, nadto oświadczenie E. M. zostało złożone w obecności trzech świadków, a dwóch świadków zostało przesłuchanych w niniejszym postępowaniu, w konsekwencji czego Sąd I instancji błędnie przyjął, że wnioskodawczyni nie nabyła w całości na podstawie testamentu ustnego spadku po E. M..

Zarzuciła ponadto naruszenie przepisów procedury cywilnej, które miało wpływ na wynik postępowania, w szczególności naruszenie art. 233 § 1 kpc polegające na przekroczeniu przez Sąd I instancji zasady swobodnej i kontrolowanej oceny dowodów, poprzez błędną, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego tj. opinii biegłego sądowego M. B. oraz opinii biegłego sądowego M. G., polegającą na bezkrytycznym oparciu się na opiniach biegłych w zakresie ustaleń, że znajdujący się w aktach sprawy testament z dnia 07 listopada 2010 r. nie został sporządzony przez E. M., w sytuacji, gdy przy gromadzeniu materiału porównawczego powstały niedające się usunąć wątpliwości co do pochodzenia materiału porównawczego od E. M., a E. M. oświadczył, że sporządził testament, w którym swoim spadkobiercą w całości ustanowił wnioskodawczynię, w konsekwencji czego Sąd I instancji błędnie ustalił, że znajdujący się w aktach sprawy testament z dnia 07 listopada 2010 r. nie został sporządzony przez E. M.; art. 233 § 1 kpc poprzez brak wszechstronnej oceny materiału dowodowego polegający na pominięciu w tej ocenie zeznań świadków: C., K., L., wnioskodawczyni oraz uczestników postępowania, chociaż z wymienionych dowodów wynika, że wolą spadkodawcy było, aby spadek po nim w całości nabyła jego żona wnioskodawczyni A. M., a z zeznań świadków: C., K., L. oraz wnioskodawczyni wynika, że spadkodawca w dniu 07 listopada 2010 r. złożył oświadczenie i sporządził testament, z którego wynikało, że jego wolą spadkową jest, aby spadek po nim w całości nabyła jego żona.

Uczestnicy postępowania wnieśli o oddalenie apelacji oraz zasądzenie kosztów postępowania od wnioskodawczyni na ich rzecz.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja podlegała oddaleniu, jako pozbawiona uzasadnionych podstaw prawnych.

Sąd Okręgowy w całości podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne oraz argumentację i wywody prawne Sądu Rejonowego wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia.

W ocenie Sądu Okręgowego Sąd I instancji dokonał prawidłowej i rzetelnej oceny materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie. Wyczerpująco przedstawił okoliczności uzasadniające rozstrzygnięcie sprawy oraz dokonał pełnej i szczegółowej analizy okoliczności faktycznych, wyciągając logiczne i spójne wnioski z zebranego w sprawie materiału zgodnie z zasadą prawidłowej oceny dowodów oraz doświadczeniem życiowym.

Podnieść należy, że poczynienie skutecznego zarzutu naruszenia przez Sąd I instancji przepisu art. 233 kpc musi zmierzać do wykazania, że dokonana ocena jest sprzeczna z zasadami doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania. Takich zarzutów brak w apelacji złożonej przez wnioskodawczynię. Zawiera ona jedynie polemikę z prawidłowymi ustaleniami Sądu I instancji.

Przede wszystkim podzielić należy stanowisko Sądu Rejonowego, że dokument zatytułowany „Testament” opatrzony datą 07 listopada 2010 r. nie został sporządzony własnoręcznie przez spadkodawcę E. M..

W złożonej opinii z dnia 29 czerwca 2013 r. biegły sądowy M. B. jednoznacznie stwierdził na podstawie przeprowadzonych kryminalistycznych badań pisma ręcznego i podpisów spadkodawcy, że dokument zatytułowany „Testament” datowany na dzień 07 listopada 2010 r. nie został nakreślony i podpisany przez E. M. (k. 99).

W uzupełniającej opinii pisemnej z dnia 07 lutego 2014 r. biegły sądowy M. B. szczegółowo odniósł się nadto do zarzutów podnoszonych przez wnioskodawczynię, odnoszących się do materiału porównawczego, na podstawie którego sporządzona została pierwsza z opinii (k. 169).

Biegły wymienił wszystkie dokumenty zawierające podpisy lub parafy spadkodawcy, które pominął przy sporządzaniu opinii oraz szczegółowo omówił przyczyny, dla których nie zostały one uwzględnione. Biegły wskazał, że pominięto nie mające istotnej wartości identyfikacyjnej autentyczne, uproszczone podpisy spadkodawcy o konstrukcjach paraf, w tym dodatkowo przedstawione kopie kserograficzne, nienajlepszej jakości (k. 179, 203), a także rękopisy, które nie zostały nakreślone przez E. M. (k. 182) – co biegły zilustrował dodatkowo na tablicach poglądowych zawartych w opinii.

Biegły sądowy M. B. przed Sądem, podczas rozprawy w dniu 28 maja 2014 r., złożył także ustną opinię uzupełniającą, w której podtrzymał swoje stanowisko wyrażone w opiniach pisemnych. Wskazał, że szczegółowe badania przeprowadzone w obrębie materiału dały pewną podstawę do kategoriycznego wnioskowania, że wzory pisma ręcznych podpisów uwzględnionych w obu opiniach jako materiał porównawczy pochodzą z jednej ręki. Stwierdził nadto, że „wskazane przykładowo dokumenty o bardzo różnym charakterze i przeznaczeniu sporządzone były w różnych latach co wyklucza ich nakreślenie przez jedną i tę samą osobę, a jednocześnie inną niż testator” (k. 260).

Wskazać należy, że biegły sądowy M. B. w piśmie z dnia 15 listopada 2012 r. (k. 41-42), po zapoznaniu się z aktami sprawy przed sporządzeniem opinii, istotnie stwierdził, że materiał porównawczy znajdujący się w aktach wymaga uzupełnienia. Sąd Rejonowy zwrócił się w związku z tym do wskazanych w postanowieniu z dnia 20 lutego 2013 r. (k. 52-53) urzędów i instytucji o nadesłanie dokumentów zawierających pismo ręczne i podpisy E. M.. Część złożonych do akt sprawy dokumentów, wbrew twierdzeniom apelacji, uwzględniona została następnie w opinii z dnia 29 czerwca 2013 r. (por. k. 69, 171).

W związku z tym, że wnioskodawczyni dopiero podczas rozprawy w dniu 03 października 2014 r. wskazała, iż spadkodawca w dniu 07 listopada 2010 r. miał zranioną dłoń, Sąd Rejonowy z urzędu dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu badania pisma na okoliczność ustalenia, czy spadkodawca własnoręcznie sporządził złożony w sprawie testament oraz czy deklarowane zranienie dłoni mogło mieć wpływ na ewentualne różnice między materiałem porównawczym a badanym.

W opinii wydanej na podstawie ekspertyzy kryminalistycznej z zakresu badań dokumentów biegły sądowy M. G. jednoznacznie wykluczył możliwość uznania, że E. M. sporządził sporny testament i go podpisał, a nadto wskazał, iż brak jest przesłanek potwierdzających hipotezę, że stwierdzone różnice pomiędzy porównywanymi próbkami pisma mogły być następstwem urazu (zranienia) prawej dłoni piszącego (k. 323).

W ustnej opinii uzupełniającej biegły M. G. wskazał dodatkowo, że badając zarówno podpis, jak i zapisy ręczne stanowiące treść testamentu, nie stwierdził symptomów mogących wystąpić w przypadku trwałego lub chwilowego niedowładu ręki piszącej (k. 386 verte). Stwierdził także, że materiał porównawczy jest wewnętrznie spójny, mimo

że istotnie zawiera różne warianty – co jest naturalne, ponieważ w piśmie każdego człowieka występują warianty i odmiany znaków (k. 387).

Wbrew twierdzeniom apelacji materiał porównawczy zakwalifikowany do badań identyfikacyjnych w obu sporządzonych w niniejszej sprawie opiniach obejmował również wzory pisma ręcznego i podpisów spadkodawcy sporządzone m.in. w latach 2008-2009 (por. k.172, 173, 312), a zatem w okresie zbliżonym do daty sporządzenia dokumentu z 07 listopada 2010 r. Zauważyć należy, że biegły sądowy M. G. wskazał, iż „różnica 2-3 lat nie ma zasadniczego znaczenia; w przypadku pisma osób dorosłych, pisma w pełni ukształtowanego, nie jest to okres, który by dezawuował wartość materiału porównawczego i opartych na tej podstawie wniosków” (k. 387).

Opinie sporządzone w niniejszej sprawie były spójne, logiczne i sporządzone w sposób profesjonalny i fachowy. Opinie odpowiadają w pełni tezom dowodowym, zostały także należycie, w przekonujący i wyczerpujący sposób uzasadnione. Zarówno biegły sądowy M. B., jak i biegły sądowy M. G., szczegółowo odnieśli się do wszelkich zastrzeżeń podnoszonych przez wnioskodawczynię. Sporządzone w niniejszej sprawie opinie nie zostały przez nią skutecznie zakwestionowane.

Zdaniem Sądu złożone przez biegłych pisemne opinie, jak i opinie uzupełniające, pozwalają uznać zatem, że dokument z dnia 07 listopada 2010 r. złożony do akt sprawy nie stanowi własnoręcznego testamentu spadkodawcy.

Wskazać należy ponadto, że wnioskodawczyni we wniosku o stwierdzenie nabycia spadku wносиła o stwierdzenie, że spadek po E. M. nabyła w całości na podstawie testamentu własnoręcznego sporządzonego przez spadkodawcę w dniu 07 listopada 2010 r. Podczas rozprawy w dniu 10 lutego 2012 r. wskazała, że spadkodawca pozostawił testament własnoręczny i nie wie o żadnym innym testamencie (k. 16). Dopiero w złożonej apelacji, po wydaniu niekorzystnego dla niej rozstrzygnięcia, podniosła, że w niniejszej sprawie zaistniał stan faktyczny, który pozwala przyjąć, że nabyła spadek po E. M. na podstawie testamentu ustnego (k. 458).

Sąd Rejonowy słusznie uznał jednak, że z relacji świadków E. C. i D. K. oraz wnioskodawczyni – osób obecnych podczas spotkania w dniu 07 listopada 2010 r. nie wynika, by spełnione zostały przesłanki sporządzenia przez E. M. testamentu ustnego.

Z art. 952 § 3 kc wynika nadto, że treść testamentu ustnego może być stwierdzona przez zgodne zeznania świadków przed sądem. Możliwe jest to jednak wówczas, gdy nie upłynęło jeszcze sześć miesięcy od chwili otwarcia spadku. E. M. zmarł w dniu 15 maja 2011 r., osoby obecne podczas spotkania w dniu 07 listopada 2010 r. przesłuchane zostały zaś w dniu 03 października 2014 r.

Sąd Rejonowy słusznie zatem stwierdził nabycie spadku po E. M. na podstawie ustawy.

Mając na uwadze wszystkie powyższe okoliczności Sąd Okręgowy oddalił apelację jako niezasadną na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc. O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 2 kpc, gdyż interesy wnioskodawczyni pozostawały w sprzeczności do interesów uczestników postępowania (§ 9 pkt 2 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu – Dz. U. z 2013 r., poz. 461).

Piotr Niezgodzki Iwona Wróblewska-Pokora Anna Wrembel-Woźniak